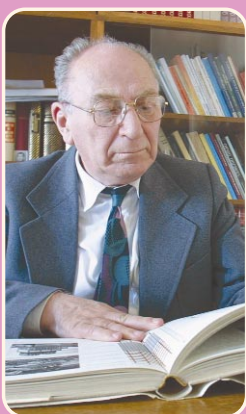

МОКТА Е ВО НАРОДОТ

МАРТ 2003

д-р Љупчо Арнаудовски, професор по криминологија во пензија за организираниот криминал, полицијата, судството...

Немаме стратегија за борба против организираниот криминал

Американската војна против тероризмот низ призмата на Американците

Бушовото надуено чувство на надмоќ

МУЛТИКУЛТУРАЛИЗАМ –
Традиција која бара нови одредници

Мозаикот треба да се сложува внимателно

Невладиниот сектор треба да помогне во собирањето на нелегалното оружје

Демилитаризација на општеството

Женски парламентарен клуб

Родовата машинерија мора да се движи

Пацифистите го осудуваат нападот на САД врз Ирак

Сакам да прашам...

ДЕЈАН ГЕОРГИЕВСКИ

Да ви кажам искрено, се изморив. И веќе не ве повикувам да излезете на улица и да го искажете јавно, јасно и гласно својот протест против војната во Ирак. Дури, апропо тоа, склон сум да го доведам во прашање кредибилитетот на Галуп, ИСПИИ, и сите останати агенции за истражување на јавното мислење во овој дел од галаксијата, и да ги наречам лажговци. "Преку 80 проценти од Македонците се спротивставуваат на војната во Ирак." Ја, мајката. Па кај се сите тие проценти да ги видиме. Во петокот излегоа едвај 30-40 луѓе. Ако не се лажам, простото тројно правило вели дека тоа се, од око, 80 проценти од меѓу 38 и 50 луѓе. Значи и пописот лаже дека во Македонија живеат два милиона луѓе.

Тоа дури и не е најважно. Ни најстрашно. Пострашно е што тие малку што се појавија пред Собранието, беа нападнати од локалната десница оти меѓу нив имало Грци. Браво за мирољубивиот, пријателски народ на Македонија секогаш подготвен да го прими странецот како гостин. Под услов, се разбира, тој странец да не е Грк (нема врска ако тој Грк ризикувал да лежи затвор поради официјалната политика на неговата влада кон Македонија).

Каде е нашата младина? Каде се "а-е-же", "а-е-сек", АФЖ и Друштвото на љубители на лезбејската поезија на Естонија? Каде се студентските организации толку посветени на "меѓународната соработка на студентската популација ширум светот"? Да не студирале можеби со Доналд Рамсфелд? Студентските организации од целиот свет ги повикуваат своите колеги да им се придружат во протестите против војната, а овие нашиве си планираат на која летна школа да се уфрлат. Јали Малдиви, јали не Малдиви.

Нели ве засрамуваат клинците од Британија, кои бегаат од часови за да го изразат својот протест? Добро, не велам дека и нашите деца не бегаат од часови, или да барам да бегаат? Скраја да е. А може е и подобро така. Последниот пат кога бегаа од часови за да протестираат за нешто, кр-

шеа малку и тепаа старци по улица. Модната критика ги презема работите во свои раце, носел лоши чевли и "кравата" што не му одговара со кошулата и сакото. Море, јас да сум власт, кафаните ќе затвараа во десет, ама наутро. Два саати се доволни да си ја исполнат етимолошката и семантичката мисија, т.е. да се напишме сите по едно кафе.

Сакате уште. Некни, Американецот (од сите можни луѓе на светот, уште една победа за иронијата) со кој ја делам канцеларијата ми кажува дека е разочаран од Македонците. Ми кажува дека бил на јавна дебата организирана од Амбасадорот на САД, кој сакал да продискутира за ставот на САД, зошто САД ќе војуваат, поточно војуваат со Ирак, што значи тоа, и такви ми ти рабоке. Разочаран бил што најдобрите прашања ги поставиле млади Американци кои биле во публиката. "Сите поставуваа некакви глупави прашања" вели.

Еве, ја користам оваа можност да ја исправам таа трагична грешка и недоразбирање. Не бев во можност да присуствувам на таа дебата оти бев во Штип, службено, се разбира. Но, се надевам дека ќе ми доз-

Студентските организации во светот ги повикуваат колегите да им се придружат во протестите, а овие нашиве си планираат на која летна школа да се уфрлат

волите овде да ги поставам прашањата што ги имам. Подоброто доцна, отколку никогаш.

Значи, да се послужам со зборовите на една тетка од анкетата на една скопска телевизija: "Па нели е срамота за една супер сила да бара војска од една мала земја како Македонија". Навистина, зошто Македонија да се вклучува во оваа војна, па макар и пост фестум, како дел од окупационите сили. Зошто да биде дел од една очигледна агресија? (така тврди професор Шкарик, а тој белки за тоа и учел школо.) Тоа е исто толку добро прашање за Батлер, колку што е и за Трајковски, кој е

Ако иметто е цената за поддршката на неморалната, неоптребната и неоправдана војна, подоро и да го немаме

Монтхл, го нарекува Американски Ајатолах.) За врските со Ал Каеда и доказите на тоа поле и да не говориме.

Понатаму, ако САД се толку заинтересирани за демократијата во Ирак и регионот, зошто не ги притиснат и автократиите во Саудиска Арабија или Кувајт, на пример, да организираат слободни избори? Да не е можеби поради тоа што слободни избори во сите тие земји на власт би довеле радикална исламистичка опција? Да сме на јасно, како марксист и атеист, секој религиозен фундаментализам ми е одбивен, и воопшто не би поздравил таков развој на настаните, но, мислам дека се додека ги поддржуваат таквите автократи само поради нивната кооперативност, САД не би смееле многу да говорат за демократија.

Ова не е прв пат, слушаме дека САД (и Британија, барем Владата на Блер) "немаат никаква кавга со народот на Ирак, туку со Садам." Па ако имате нерасчистени сметки со Садам, што не му ги пуштите Ницца или Текс Вилер, па крај со него? Не, не, тоа не би било можно, затоа што законите на САД го бранат тоа, што значи дека би било незаконско. А законско е заради кавгата со Садам лично да го изорате Ирак како бавча?

Конечно, дали Ирак е толкава закана (на пример, со оружјето што наводно го има наспроти Северна Кореја за која знаеме дека го има, конечно, сами се пофалија) па поради него да се ризикува иднината на ОН, ЕУ и НАТО? За НАТО баш и не ми е многу гајле, оти лично не сум убеден дека членството во една надмината реликвија од Студената војна (било да не се повтори) треба да ни е приоритет, но ЕУ и ОН? Зошто не им се даде шанса на Блиск и компанија да си ја завршат работата, ако Буш тврди дека сите напори се насочени да се избегне војната?

Сега, впрочем, тоа не е ни важно. Војната почна, тешко дека некако ќе ја сопремe пред на Садам да му го видиме акот (што е веројатно единствената добра работа што ќе излезе од неа). Како бива, би требало да се помолиме (религиозните во првите редови) да трае што пократко, и со помалку страдања.

ЏОРѢ СОРОС

Додека силите на САД и Британија чекаат наредба да нападат на Ирак, остатокот на светот се противи. Сепак, на Садам Хусеин главно се гледа како на тиранин кој мора да биде разоружен, а Советот за безбедност на ОН едногласно бара тој да го пријави и уништи своето оружје за масовно уништување. Што се случи?

Ирак е прв пример за примената на Бушовата доктрина, што предизвикува алергиска реакција. Доктрината е заснована на два столба: прво, САД ќе сторат сè што е во нивна моќ да ја одржат својата неспорна воена надмоќ; второ, таа се повикува на правото на превентивно дејство. Тие два столба се потпора за две класи на суверенитет: Американскиот суверенитет, кој има предност пред меѓународните договори; и суверенитетот на сите останати држави, кој е предмет на Бушовата доктрина. Ситуацијата потсетува на Живојинската фарма на ЏорѢ Орвел: сите животни се еднакви, но некои животни се поеднакви од другите.

Бушовата доктрина се заснова на верувањето дека меѓународните односи се односи засновани врз моќта; законитоста и легитимноста се само декоративни елементи.

Ова верување не е наполно погрешно, но тоа преувеличува еден аспект од реалноста - воената моќ, за сметка на другите.

Јас гледам паралела помеѓу потрагата по американска надмоќ што ја спроведува администрацијата на Буш и процесот "бум-пропаст" или "меур од сапуница" кој се одвива на берзите. Меурите не се појавуваат од никаде. Тие имаат своја основа во реалноста, но сликата на реалноста е искривена од погрешната перцепција. Во овој случај, доминантната позиција на САД е реалност, барањето премок е погрешна перцепција. Реалноста може да ја зајакне таа погрешна перцепција, но во

Американската војна против тероризмот низ призмата на Американците

ПРЕНЕСЕНО

Бушовото надуено чувство на надмоќ

крајна линија, јазот помеѓу реалноста и погрешното толкување станува неодржлив. За време на фазата на самојакнење, погрешната претстава може да се тестира и да се зајакне уште повеќе. Тоа го проширува јазот и води кон неизбежна реверзибилност. Што подоцна тоа ќе се случи, толку поголеми се последиците.

Таквиот тек на настаните изгледа неизбежен, но процесот на "бум-пропаст" може да биде напуштен во која било фаза, а мал број од нив стигнуваат до крајностите што ги видовме во неодамнешното пукање на меурот на берзата. Што порано ќе го напуштите процесот, дотолку подобро. Јас така гледам на потрагата

по американска премок што ја води оваа администрација.

Претседателот ЏорѢ Буш влезе во Белата Куќа со кохерентна стратегија заснована на пазарниот фундаментализам и воената моќ. Сепак, сè до 11 септември 2001 година, му недостасуваше јасен мандат или дефиниран непријател. Терористичкиот напад промени сè. Тероризмот е идеален непријател. Невидлив е, што значи не може да исчезне. Непријател што претставува вистинска и препознатлива закана може успешно да обедини една нација. Тоа особена е корисно кога преовладувачката идеологија е заснована на неограниченото исполнување на сопствените интереси. Администрација-

Отстранувањето на Садам Хусеин од власта е добра работа, но сепак, начинот на кој Буш се обидува да го стори тоа мора да биде осуден

та на г-дин Буш намерно го подгрева стравот, затоа што тоа помага нацијата да застане зад претседателот. Очигледно, минавме голем пат од изјавата на Френклин Рузвелт дека ништо не треба да не плаши освен стравот.

Но, војната против тероризмот не е прифатлива како водечки принцип на надворешната политика на САД. Што ќе се случи со светот ако најмоќната држава на планетата е преокупирана само со сопствената заштита?

Политиката на Буш веќе предизвика силни негативни и несакани последици. Атланскиот сојуз е парчосан, а Европската Унија е поделена. САД е застрашувачки цин кој се расфрла наоколу со својата сила. Авганистан е ослободен, но закон и ред нема никаде надвор од Кабул. Израелско-палестинскиот конфликт се разгорува. Отаде Ирак, дури и пострашна закана е на видикот во Северна Кореја.

Глобалната економија е во рецесија,

вредноста на акциите опаѓа, исто како и вредноста на доларот. Во САД постои драматичен премин од буџетски вишок кон дефицит. Навистина е тешко да се лоцира друг период кога политичката и економската состојба се влошиле толку брзо.

Сепак, играта сè уште трае. Брза победа во Ирак со малубројни загуби на животи би прецизикала драматичен пресврт. Цената на нафтата може да падне; берзата би прославилa; потрошувачите би ја надминале несигурноста и би почнале повторно да трошат; а бизнисот би одговорил со зголемување на капиталните трошоци. Америка би завршила со својата зависност од саудиската нафта. Израелско-Палестинскиот судир би станал решлив, а преговорите со Северна Кореја би можеле да почнат без да се загуби образот. Буш смета на таков развој на настаните.

Воената победа во Ирак е најлесниот дел. Треба да се замислиме над она што ќе следи по неа. Во процесот бум-пропаст, успешно минување на раните тестови обично ја засилува погрешната претстава која придонела за неговото започнување. Тоа може да се случи и во овој случај.

Сè уште не е доцна да се спречи бум-пропаст процесот да излезе надвор од контрола. Советот за Безбедност може да им даде повеќе време на инспекторите за оружје. Военото присуство во регионот може да се намали или да се зголеми ако Ирак проба да измрда. Нападот може да почне и на крајот од летото. Тоа би било победа за ОН. Тоа е она што го предлагаат Французите, а што Британците би можеле да помогнат навистина да се случи. Но, шансите се мали; г-дин Буш практично ја објави војната.

Да се надеваме дека ако има војна, таа ќе биде брза и кратка и ќе однесе мал број животи. Отстранувањето на г-дин Хусеин од власта е добра работа, но сепак, начинот на кој Буш се обидува да го стори тоа мора да биде осуден. Америка мора да игра поконструктивна улога ако сакаме напредок за човештвото.

Интервју:

ГОРДАНА ДУВЊАК

д-р Љупчо Арнаудовски, професор по криминологија во пензија за организираниот криминал, полицијата, судството... Немаме стратегија за борба против организираниот криминал

Во сенка на ирачката криза паднаа неодамнешните убиства во нашето соседство. Каде ги гледате причините за агентот врз српскиот премиер Зоран Ѓинѓиќ, како и на бугарскиот магнат Иван Павлов?

Последните две убиства морам да кажам дека ме загрижува, дотолку повеќе што вакво нешто можеше да се очекува. За жал, Македонија како држава многу малку прави за да се организира, за да изгради методологија за борба против организираниот криминал. Двете убиства фактички потврдуваат неколку ноторни работи: Прво, тие се доказ дека на овие простори апсолутно постои организиран криминал. Овие убиства ја потврдуваат и тезата дека организираниот криминалитет не е надвор од државата, тој е вграден во неа, тој нема намера да ја сруши државата, туку сака да ја употреби за сопствени цели. Случајот со Ѓинѓиќ е најдобар доказ за тоа. Во оној момент, кога српскиот премиер се обиде да каже што ќе преземат како држава против организираниот криминал и мафијата, тие решија да се пресметаат со него. Се потврдува и фактот дека организираниот криминал избира средства и ги користи сите форми и методи на насилство и корупција.

Дали гледате поврзаност на овие два случаја?

Убеден сум дека постои поврзаност меѓу овие два случаја. Ме чуди зошто нашата полиција не обрне доволно внимание на сознанијата дека во последните години или две, е забележано делување на криминални групи од Србија на територијата на Македонија, кои се апсени за тешки кривични дела, за кражба на автомобили, трговија со дрога. Слична е ситуацијата и со бугарските криминалци, коишто исто така се присутни на нашите простори. Последните настани само ја потврдуваат тезата содржана во Конвенцијата на ООН за организираниот криминалитет како транснационален. Кога се зборува за организираниот криминал, никогаш не треба да се пропушти додавката - транснационален, бидејќи тој збор ја искажува суштината и тежината на овој проблем.

Постои ли во Македонија организирана мафија?

Некои работи што се случуваат во Македонија, како на пример, киднапирања, убиства, трговија со дрога, трговија со бело робје, индустрии за переење пари, упатуваат на тоа дека кај нас постои организиран криминал. Но, ќе повторам, она што загрижува во Македонија е што не постои соодветна организација, стратегија на државата за борба против организираниот криминалитет, како ни програма за делување. Она што го кажува вицепремиерката Радмила Шекеринска дека секое министерство ќе работи за евроинтеграции, не важи за борбата против организираниот криминалитет. Тоа е подрачје во кое државата мора да создаде организација на национално ниво, тоа е и наша обврска што произлегува од меѓународните документи што сме ги потпишале. Ако САД има специјален Комитет за борба против организираниот криминал, како и служби во неколку министерства, кои меѓусебно ја координираат работата, зошто ние се мислеме да го направиме истото. Дали можеби се плашиме дека ќе концентрираме преголема моќ во рацете на некој? Мора да се најде форма за контролирање на криминалитетот. Впрочем, контролата се согледува во толку колку се случува криминалитетот, ако не се прави тоа, значи дека се случува нешто внатре кај оние што треба да го сузбиваат. Ефикасноста на тие органи ќе биде одговор на тоа дали тaa организација е корумпирана, колку е доверлива во својата работа. Тоа е работа што треба да се направи час поскоро, зашто и со денешниот ден веќе доцниме.

Колку е опасна партизацијата на државата и на надлежните органи?

Партиите треба да сфатат дека мора да престанат ваквите тенденции, зашто тоа е во интерес на сите. Доколку не се случи тоа, партиската држава уште утре ќе се сврти против оние кои ја заговараат и создаваат. Зашто таму кадешто има партиска држава нема професионалност, туку има корупција. Не те гонат, не те судат, затоа што си близок до оваа или онаа партија. Тоа создава лажна претстава за сопствената недопривливост. Мора да се престане со партизацијата на државата, а особено во полицијата. Во Србија се покажа, дека тоа што навреме не презеле мерки и не извршиле нужна реорганизација на полицијата и на безбедносните служби, доведе тоа што и полициски структури учествувале во ликвидацијата на Ѓинѓиќ. Не можеме да бидеме сигурни дека и кај нас не може да се случи такво нешто!

Борбата против корупцијата кај нас се води против оние кои порано биле на власт

Рекорте дека во оној момент кога премиерот Ѓинѓиќ му објави војна на организираниот криминал, мафијата возврати со контраудар. Дали треба да се очекува такво нешто и кај нас со оглед на најавите за борба против корупцијата и организираниот криминал?

Борбата против корупцијата кај нас се води против оние кои порано биле на власт. Оние сегментни кои го сочинуваат организираниот криминал, кај нас не сум уверен дека се зафатени. Фактот дека ние се уште имаме терористички акции, покажува дека оној сегмент од криминалната групација што ја покренала војната во Македонија, се уште е недопрен. Некој во Македонија, било да е тоа, Собранието, Претседателот на државата, МВР, МАНУ, мора еднаш да даде одговор на прашањето што е тоа што се случи во 2001 година. Дали тоа беше војна за човекови права, или тероризам, на кој ШТО му беше потребен организираниот криминал, за да му создава пари за купување оружје. Јас тврдам дека првото, сигурно не беше во прашање! Опасноста ќе биде голема, дури тогаш кога ќе ги зафатиме овие криминализираните кругови.

Постои ли сериозна закана за безбедноста на Македонија?

Зависи, како гледаме на безбедноста. Веројатно, до вооружени судири нема да дојде, особено по договорот меѓу партиите од владината коалиција. Меѓутоа, загрижува она што секојдневно се случува, се напаѓаат луѓе среде бел ден, разбојништва, тоа е доказ дека безбедноста е на ниско ниво. Прашање е колку како родители можете да ги пуштите вашите деца слободно да излезат и да си легнете спокojно пред тие да се вратат. Чувството на несигурност и страв што е создадено во Македонија, не е надминато. Толку е силно присутно, што предизвикува чувство на немир и неспокојство во нормалното живеење. Тоа е за мене безбедност! Кога имате војна знаете со кого војувате, а во "мирнодопски услови" не знаете кој ви е непријателот.

Има ли полицијата капацитет и кадровски потенцијал да се справи со криминалот?

Полицијата мора да се гради и да се развива на принципите на професионалност. Морам да речам дека имаме добра полиција, иако можеби ја немаме бројчано доволно. Во оној високостручен-професионален дел, посебно во терористичката управа, дирекцијата за контраузнавање, имаме способни полицајци. Според мое лично убедување, полицијата мора да се врати на некои методи на работа што се универзални. Тоа значи дека во самата полиција мора да постои дискреција и контрола на движењето на информациите. Тоа е основа за спречување на злоупотребата на полициски информации. Оној што ја создал информацијата, тој располага со неа и никој друг не смее да ја знае. Во спротивно, дискрецијата се нарушува, а се намалува и оперативноста и ефикасноста на полициската акција. Веројатно, нам ни е потребна подобра организација и специјализација. Полицијата во иднина нема да може сама да работи, ако другите репресивни сегменти не соработуваат со неа и доколку таа правилно не ги насочува. Станува збор за работата на инспекциите, царината, разузнавачките и контраразузнавачките служби, кои мора да работат координирано. Токму овој факт го имаат предвид земјите од Европа кои се потписнички на Конвенцијата, кога ни препорачуваат организирано да дејствуваме во државата. Глобализацијата на општеството ги прошири можностите на организираниот криминал. Кои се основните постулати на глобализацијата? Економија, развој, отворени граница.

Како да се воспостави баланс меѓу репресијата и човековите права и слободи? Домашните и странските мониторинзи од областа на заштитата на човековите права забелешките ги лоцираат токму во пречекорувачката на овластувањата на полицијата?

Човек е толку човек, граѓанин-колку што има приватност. Тој е сопственик на својата приватност. И точно е дека сите тие мерки одат против приватноста на човекот, како едно од најзначајните права. Меѓутоа, балансот мора да се бара во правната држава и во нејзиното функционирање. Во прв ред е тука судството, кое треба да се доведе во позиција да ја извршува својата задача. Според мене, најголема повреда на човековите права не е во полицијата, туку во нефункционирањето на судовите и на државата. Кое свое право вие денеска можете да го остварите пред државните органи, а да не барате врски? Во потребата да се "подмачка" за да може некоја работа да се заврши на најбрз и на најефикасен начин, денес се случуваат најмасовните повреди на човековите права. Но, оваа ситуација треба да ја разреши судот.

Ја споменавте партизацијата на полицијата, но колку според Ваше мислење ваквите тенденции се опасни за судството?

Во нашата држава настана еден неубав, неконтролиран судир меѓу законодавството и Републичкиот судски совет. Судскиот совет како уставна институција не е толку лошо замислен, колку што сака да се прикаже. Јас бев член на претходниот Судски совет и тврдам дека во времето кога ние работевме, судиите не се избираа по партиска линија. Овој Судски совет, како и следниот кој што ќе дојде по него, мора да направи исчекор напред во градењето на критериуми за избор на судиите. Ако во тоа време немавме доволно елементи за нивната работа, сега тие имаат одлична база на податоци. Судија кој што три години по ред има само 30 отсто потврдени пресуди од повисокиот суд, тој не може и понатаму да остане на оваа функција. Што работел тој сето тоа време? Судија кој 20,30-50 пати одлага предмет и не го решава, тој не е за судија. Тој треба да си оди да си бара друга работа.

Дали сметате дека се потребни измени на концептот на Судски совет, кои би оделе во правец на зголемување на нивните ингеренции заради намалување на политичкото влијание?

Можеби некои мои колеги ќе ми забележат за ова што ќе го речам. Но, во времето кога се создаваше Судскиот совет ме прашаа што ќе биде ова тело, а јас одговорив: Совет на мудреци. Совет на луѓе со голем авторитет и потврдена честност во јавниот живот. Не сум сигурен, дека на овие принципи е составен сегашниот судски совет. Тој сега не е Судски, туку Адвокатски совет. Тоа што некои колеги целиот работен стаж го минале како адвокати се одразува на нивната сегашна работа и тие сакале да признаат или не, тоа им влијае на нивната работа при изборот на судии. Членовите на РСС мора интензивно да работат и да ги следат работите во судството. Морам да признаам дека ме зачуди неодамнешната изјава на претседателот на Врховниот суд, дека судиите биле исплашени.

Може ли судијата да го совлада стравот? Како го толкувате тоа што одделни судии избегнуваат да ги судат делкатните случаи?

Судството мора да се врати на основниот принцип содржан во документите на Обединетите нации. Таму е јасно пропишано како се распоредуваат предметите. Предметите се делат според определени критериуми и редослед, без било какво влијание на претседателот на судот или некој друг. Тоа е проблем на непристрасност и на објективност на судството.

“

Таму каде што има партиска држава нема професионалност, туку има корупција

”

Нашите судии по мое мислење се исплашени поради две причини. Тие не се подготвени да ја земат одговорноста што ја носи судиската функција. Судијата мора сам да се избори за неговата позиција, нема кој друг да му помогне. Тој мора да се наметне со својата работа, со ефикасното решавање на предметите. Тоа ќе го издигне неговият авторитет и достоинство и ќе ја намали опасноста за судиите. Во време кога системот во целина не функционира како што треба и постои општа состојба на непочитување на законите, судот треба да го стави во сила начелото на законитост.

Како да се дојде до поефикасно судство што е важен услов за евроинтеграција на Македонија?

На судството му требаат јасни и прецизни закони. Мора да признаеме дека имаме неизградено казнено законодавство. Прекршоците се уште се голем баласт на судството. На судиите мора да им овозможиме да можат да работат. Треба да бидеме искрени и да кажеме дека оваа држава, ако за некогаш има малку направено, тоа е за судството. Во Предлог-законот за судски буџет се отстранети решенијата кои предвидуваат два отсто од вкупниот буџет да оди за судството, 50 отсто од судските такси и другите приходи да се враќаат назад во судството, обвинителствата, казнените установи. Формулата за подобро судство е едноставна: подобра организација, воведување технологија во работата и поголема одговорност на судиите.

Македонија се посочува како средишна точка на балканската раскрсница во трговијата со бело робје, дрога и оружје. Кои се начините да се излезе од овој маѓепсан круг?

Не треба да постојат дилеми дека организираниот криминал во Македонија постои. Но, за откривање на било кој криминалитет, потребно е да се познава неговата феноменологија, како и појавните облици преку кои се манифестира. Сите овие видови на криминалитет треба да се гледаат комплексно. Зошто мафијата сега се занимава со трговија со луѓе и протитиција? Бидејќи тоа носи повеќе пари, отколку дрогата. Таа се преориентира таму, каде што профитот е поголем и се остварува за што покосво време. Една поамбициозна социо-културолошка анализа би дала одговор зошто токму кај нас и зошто во западниот дел на Македонија. Не треба да се занемари, влијанието на Косово, границата...

Колку успешно се справуваме со ова зло?

Сметам, многу малку. Имам формирано државна комисија, која веќе има своја програма, но тоа не е доволно. Се тврди дека досега не сме можеле да

видиме борба со трговијата со бело робје, па и со други видови на криминалитет, затоа што партиите на власт силно влијаеле врз работата на полицијата. Ако е тоа навистина така, тоа треба да се извади на виделна. Тогаш ќе добиеме и одговор на прашањето, дали казната штому е одмерена на Дилавер Бојку е мала или голема. Немам увид во судските докази, но знам доколку судството не ги изведе до крај овие предмети низ легална процедура, Македонија нема да ја биде како правна држава. Факт е дека казната од пет месеци затвор е минимална. Толку многу се зборува за трговијата со бело робје, а немаме претстава како се врши и низ кои фази минува.

Колку во ефикасното обезбедување докази може да помогне постоењето на една сериозна програмата за заштита на сведоци?

Тоа апсолутно може да помогне, иако гледам дека сега се предлагаат некакви измени во Законот за кривична постапка, кои треба да се дотераат. Програмата треба добро да се осмисли, бидејќи Македонија е мала држава од само два милиона луѓе.

“

Организирианиот криминалитет не е надвор од државата, тој е вграден во неа, тој нема намера да ја сруши државата, туку сака да ја употреби за сопствени цели

”

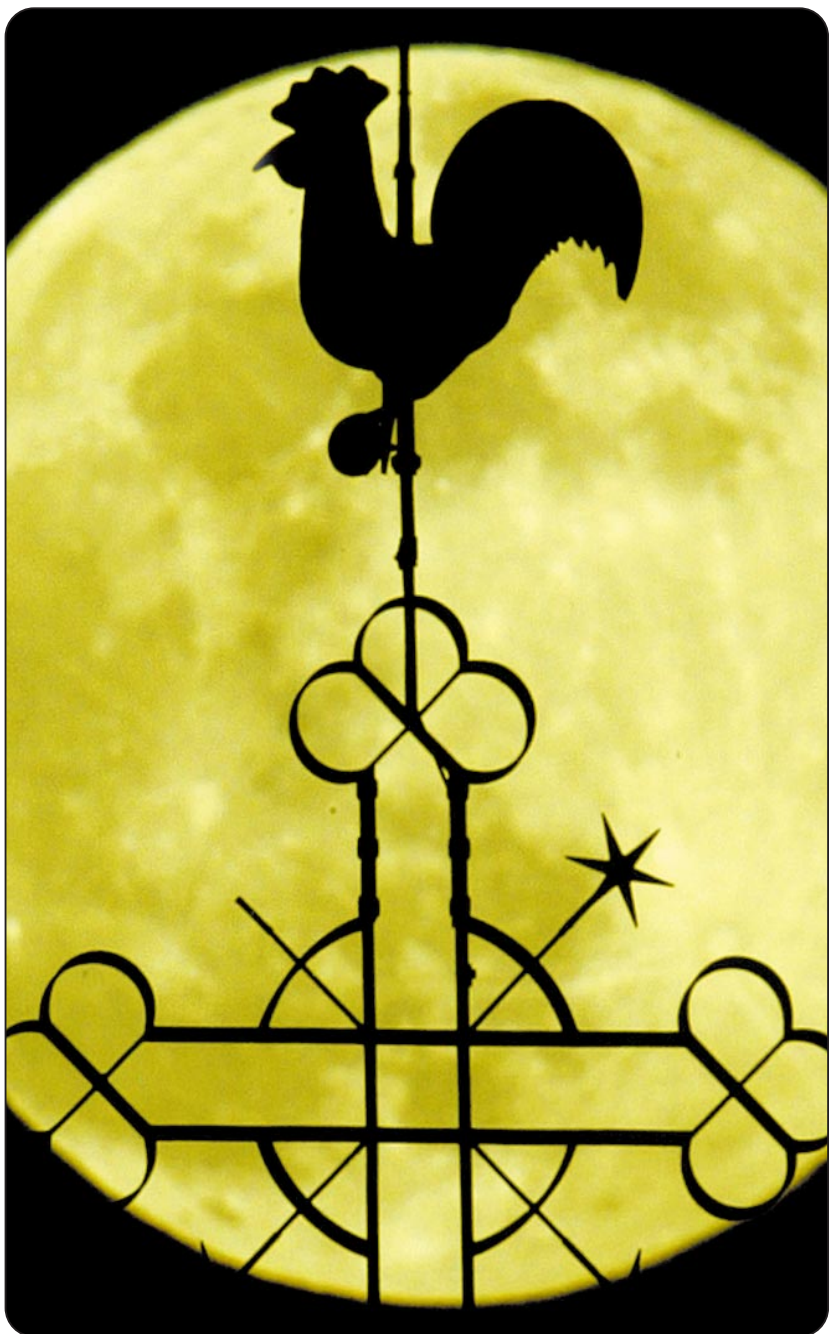
“

Судиите не се подготвени да ја земат одговорноста што ја носи судиската функција. Судијата мора сам да се избори за неговата позиција, нема кој друг да му помогне

”

МУЛТИКУЛТУРАЛИЗАМ - Традиција која бара нови одредници

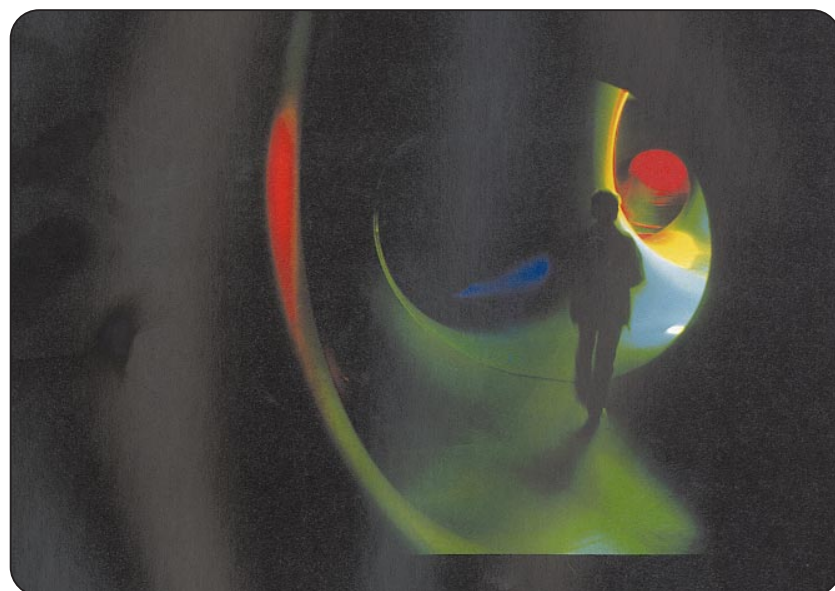
Мозаикот треба да се сложува внимателно

... Во практика, индивидуите припаѓаат на бројни различни групи и имаат сложени културни идентитети. Никој не живее само во една куќица. Затоа денешните мултикултуралисти го истакнуваат мултикултурализмот внајтре во секоја индивидуа. Ложицата на мултикултурализмот посочува зголемен број луѓе способни за идентификување со други идеи, ојколку заглавување со соодветниот физички изглед. Не треба да се отфрли своето за да се стигне мултикултурен, туку да не се омаловажуваат другите, или да им се дозволи да стигнат нови членови во групата. Ова му дава ново значење на терминот секундарно ново членство, бидејќи на крајот итакво членство, под претходна дека е повеќе инклузивно ојколку ексклузивно, може да се гледа како камен темелник на мултикултурализмот. Мултикултурализмот мора да дозволи да се избере нашиот членство, наместо тоа да е детерминирано преку наследството. Во тоа насока луѓето под мултикултурализам треба да се слободни да се преобратат во друга култура.

Мултикултурализмот може да се гледа како модерен израз на оние политички принципи што овозможуваат и мнозинството да владее и да се почитуваат правата на малцинствата. Со еден збор, доколку мултикултурализмот сака да преживее треба да остане отворен. Некои го дефинираат како максимален и минимален, или ослабен мултикултурализам. Максималниот мултикултурализам оди подалеку од толеранцијата и го брани иако кон другите погледи и култури, или дури бара нивно слабеење. Тоа значи дека тој е добар а не само неопходно зло. Договорот треба да е минимален мултикултурализам. Тоа е најорно признавање на нашиот мал но неогворен свет (James)“...

(Извадок од докторската дисертација на тема “Мултикултурализмот како теорија, политика и практика”, на д-р Петар Атанасов, социолог од Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања, која наскоро ќе се појави и во печатено издание на Институтот “Евро Балкан“).

Не изградиме вистинско граѓанско општество кое подразбира индивидуи со јасно изградени идентитети, вели Азбија Мемедова од Центарот на Ромите на Скопје

Фотомедиа 2002: „Низ боите“, Кемал Јамалиоглу (Турција)

КАТЕРИНА БОГОВА

Терминот „мултикултурализам“ е присутен во јавноста најчесто преку изјавите на политичарите, новинарите, научниците, а се споменува и од страна на претставниците на невладините организации кои работат на различни проекти што во себе содржат низа аспекти од мултикултурното живеење во земјава. Како нивни носители или целни групи, најчесто се споменуваат најмалку две, но и повеќе етникума. Се добива чувство дека сите заедно, внимателно, со повеќе теорија од практика, пристапуваат во изнаоѓање на нови и продолжување на старите релации, учејќи бавно едни од други, иако најчесто работат со финансиски средства на меѓународни фондации и организации, кои освен пари, нудат и теоретски искуства од своите земји, но и од светот пошироко. Иако Македонија историски своето постоење го темели на простор каде мултикултурализмот има долга и по многу нешта специфична традиција, сепак новите околности на живеење бараат повторно теоретско дефинирање, но и потреба од внимателно селектирање на искуствата. Постои неминовна опасност бавноста во решавањето на проблемите да им наштети не само на денешните, туку и на идните генерации, бидејќи просторот е еден, погледите различни, а политичките игри траат и ќе траат. Реалноста на Македонија бара анализирање и дефинирање и извлекување на поуки. Многумина имаат и лоши и добри искуства на ова поле, работејќи по свој или по туѓ терк, но не сите сакаат гласно истите да ги соопштат за да помогнат во практично толкување на фамозниот збор мултикултурализам.

Списанието “Корени” - за кое уредникот Димитар Масевски, говори како за практичен резултат на поривот и желбата на една група на слободомислечки луѓе од Куманово, да дадат свој скроман придонес во релак-

сирањето и стабилизирање на интернетичките односи, набрзо ќе се појави во своето петто издание. “Потребно беше да се најдат луѓе со добра волја, пред се оние од интелектуалната сфера, кои ќе сакаат да се ангажираат на овој план. Така и се создадоа досега четирите броја на полијазичното и мултикултурното списание за литература, култура, граѓански прашања и наука, каде учество зеда преку 105 автори од сите шест етнички заедници кои живеат на Кумановскиот регион и пошироко. Пријатно бевме изне-

надени дека нашиот труд, беше примен без некои драматизации, со едно општо одобрување, би рекле и со суд, дека на тој план треба посериозно да се работи“. Во списанието се поместени текстовите на Венко Андоновски, Методи Петровски, Данило Коцевски, Назми Маличи, Александар Митевски, Санде Стојчевски, Нехас Сопај, Бејтуш Мемети, Зеадин Исмаили, Миле Стојменовиќ, Александар Прокопиев, Биљана Станковска, Љубиша и Звонко Стојановиќ, Маја Тошиќ, Африм Реџеџи и др. Масевски смета

Крешник Ајдини

„Лајф радио“ се појави минатата година во скопскиот етер и од почетокот

Крешник Ајдини, директор на „Лајф радио“

Докажавме дека може и поинаку

го привлече вниманието со добрата музика, македонско-албанскиот говор, кој тече без превод. Каде се почетоките на оваа идеја?

“Идејата за отворање на “Лајф радио“ потекнува од 1999 година. Луѓето мислат дека конфликтот е причината што го покренавме радиото, но идејата е постара од конфликтот. И пред него, односите меѓу Албанците и Македонците не беа сјајни, а ние размислувавме да понудиме позитивна енергија во етерот. Во тој период се појавија на Косово слични вакви радија кои брзо пропаднаа, затоа што тоа таму беше иффорсирано. Кај нас јавноста може да слуша, во исто време без превод да се говори на македонски и албански јазик, и тоа се гледа од реакциите, од слушаноста и јавувањата кои се многу чести и позитивни.

Колку вашата програма може да преставува простор за едукативни, културни содржини како можност за поголемо меѓусебно запознавање?

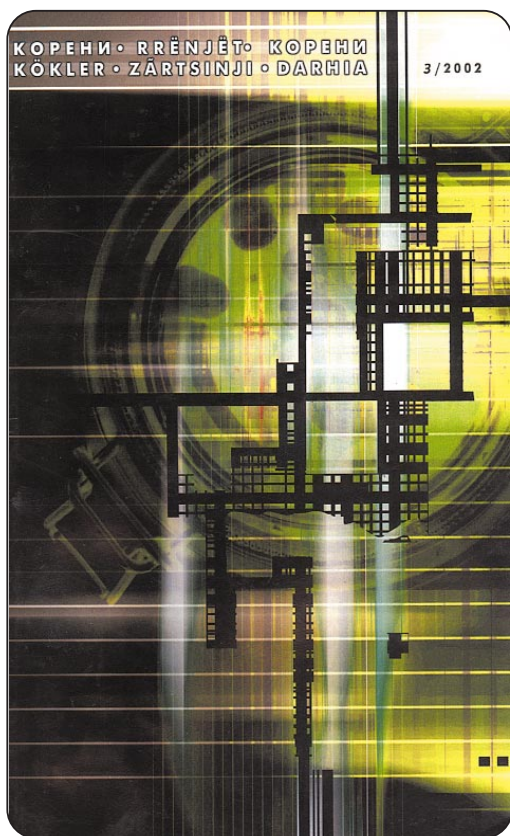
Размислувавме од почетокот за тоа и веројатно, наскоро ќе имаме малку простор и за меѓусебно запознавање на историјата, културата. Наша основа цел е едноставно да покажеме дека можеме да работиме заедно, да твориме и да се забавуваме. Сеуште живееме само од донации, меѓутоа гледаме дека многу брзо ќе можеме да живееме и од реклами, што говори дека привлековме слушатели, кои би сакале да се рекламираат, но тоа го направивме природно, бидејќи така и звучиме во етерот. Не ни е идејата сè да постигнеме. На ова гледаме како на капка во морето, што треба да ги нормализира луѓето во Македонија, за да не се преоптоваруваат со непотребни работи, со омраза. Нудиме дневни информации, (не вести), покажуваме дека има нешто и надвор од политиката, културни случувања, забави на кои можат да одат и едните и другите. Образовни емисии има на програмата, но тоа не го правиме по некои стандарди, се

обидуваме да бидеме позитивни и забавни. Најважно е дека меѓусебната бариера е избришана меѓу екипата во самото радио, а гледам дека е избришана и кај слушателите. Тие веќе не го нарекуваат двојазично, туку по име, или како рок-радио. Се обидуваме да бидеме информатор од градот и да ги третираме вистинските проблеми на луѓето што живеат во него.

Има ли политика на Вашата програма?

Ги игнорираме Парламентот и Владата, политичките партии затоа што веруваме дека тие наметнуваат одредени проблеми, за да ги покријат вистинските, чие пак прикажување е наша вистинска цел. Не дека сме аполитично радио, бидејќи и социјалата е политика, меѓутоа за нас политиката таква како што е кај разбрана, ја игнорираме. Правилото лошата вест е добра вест, кај нас не важи. Ние пронабавме и докажавме дека може и поинаку.

Третиот број на списанието „Корени“

кои треба да се запознаат (па дури и да го научат јазикот на другите), се двете најбројни заедници - македонската и албанската. Другите се тука или во помал број или ако можат да се најдат за потребите на одреден проект. Интензитетот на преселбите од оваа на другата страна на Вардар и обратно (зависно на која етничка група ѝ припаѓаат), ја добива својата кулминација во денешно време и повторно, ние остануваме слепи и неми и продолжуваме со своите мали локални проекти. Новина во овој “нов” контекст се можеби амбициозните (повторно) локални проекти, на одделни организации за враќање на раселените лица во своите домови, кои меѓу другото имаат и мултиетнички и (или) мултикултурен елемент на подобрување на

општината Куманово, но дека сепак ентузијазмот се смета за главен двигател на нештата.

Во изминативе неколку години реализацијата на мултикултурните проекти ја покажа својата позитивна и негативна страна. Азбија Мемедова од Центарот на Ромите на град Скопје, правејќи своја анализа, а со цел да ја избегне опасноста да биде погрешно сфатена, го подели нашето време на “пред и после војната”. Таа вели: “Во годините пред воената криза во нашата земја, кога беше “модерно” да се работи “мултиетнички” и (или) мултикултурен проект, моето чувство, кое и од оваа перспектива се потврдува, ми говореше дека колку повеќе сакавме да ги подобруваме односите, толку повеќе ја потенциравме и воедно продлабочуваме различноста помеѓу нас. Таа не само што не не зближуваше, туку напротив, не направи уште поразлични. Проблемот лежеше во концепцијата на мултиетничкоста и (или) мултикултуралноста на Македонија, како држава на сите граѓани и различното толкување на истата од страна на припадниците на различни заедници, која всушност не подразбираше и еднаквост помеѓу нив.

Што направивме? Не велам дека немаше никакви резултати - тврдев и сеуште стојам на ставот дека единствениот резултат кој го постигнавме беше видлив само на индивидуален план: оние малкуте кои имаа помалку “кал во срцата” стекнаа пријатели од различни краишта на Македонија, кои имаа различни имиња; добар дел од нив се сеуште пријатели кои се почитуваат.

Што не направивме? Останавме слепи и неми на константата “етничка” преселба од едната на другата страна на реката Вардар која доби во интензитет кон почетокот на деведесеттите. Со други зборови, оставивме физички да се одвоиме, за отпосле да се запознаваме и почнеме евентуално да се почитуваме. Не изградивме вистинско граѓанско општество кое подразбира изградени индивидуи со јасно изградени (лични) идентитети. Во недостиг на тоа, ја избравме полесната варијанта која едноставно се нарекува “одам во моето стадо”. **Потоа:** Се уште е “трендовски” да се работат мултиетнички програми, и повторно, поради најразлични интереси, целта е слична или иста како и порано. Не се познаваме доволно и треба да се толерираме; повторно се наметнува чувството дека главните две групации

мот, луѓето кои живеат во земјава можат да понудат и свои светови исполнети со убавите страни на различноста. Сликарката Маријета Сидовски нуди само на прв поглед едноставни одговори: “Воопшто и не размислувам за добрите и лошите страни на мултикултурализмот, туку едноставно го апсорбирам она што мене ми е интересно и го применувам конкретно во моето сликарство. Зар не е вистинско богатство со срцето и очите на космополитот, да ги впиеш убавините на светов? Зошто намерно да се ограничувам, ако допирот и комуникацијата со другите култури би

Фотомедиа 2002: „Излез Г“, Емин Кумбараџи (Македонија)

односите. Новина се и поголемите фондови наменети за помирување на заедниците кои по правило не значат и предуслов за поголем успех.

Што испуштивме да направиме? Не успеавме да се договориме за заедничка концепција на вистинско граѓанско општество во кое ќе владее правото и сите ќе бидат еднакви и ќе имаат еднакви можности независно од нивната процентуална застапеност. Она што недостасува е нов концепт за решавање (подобрување) на меѓуетничките односи, наспроти пресликувањето на оној стариот, за кој видовме дека не ги дава очекуваните резултати. Она што исто така недостасува е заинтересираноста и учество на државата во надминување на постоечките проблеми и имплементација на концептот на мултикултурализам на сите нивоа на општествениот живот, со посебен акцент на образовниот процес“.

Како противтежа на најчесто мачните дискусии за мултикултурализ-

придонел за подобрување на творештвото, и воопшто за животот. Мислам дека треба да се ослободиме од стегите што ги влечеме којзнае од кога. Тоа што го носим во срцето и што си всушност ти, ништо и никој не може да го промени. Но исто така не можеш ни да изгубиш, ако дозволиш во тебе да влезе нешто ново што ќе ти го збогати животот, а со самото тоа и она што го создаваш. Мислам дека луѓето надвор од политиката би требало да ја негуваат потребата за заедничност, за размена и градење на нешто ново, а со самото тоа побогато и поубаво. Космополит сум и би сакала да можам во животот да работам и да создавам на разни делови од светот. Единствен проблем би бил транспортот на моите драги дела, од едно на друго место. Во последниве години тоа е Скопје, а се обидувам животниот ритам на градот и луѓето да го спојам со она што го носам во себе, од мојот сакан град Нови Сад“.

Можеби изгледа неспиво со теоретските толкувања, но и ова дефинирање за мултикултурализмот заслужува внимание, најмногу поради “различните бои” што се околу нас.

Фотомедиа 2000: „Во Предјамски град“, Стојан Горѓиев (Македонија)

Д-р Петар Атанасов, Институт за социолошки и политичко-правни истражувања

Ни се нуди бикултурна а не мултикултурна реалност

Една од најголемите грешки е делењето на децата во училиштата според јазикот, етничноста, доброволната сегрегација

Како ги оценувате практичните обиди во Македонија, терминот мултикултурализам да продре до јавноста на повеќе нивоа: политичко, социјално, културно...?

Обидите во македонската јавност да се промовира, или да се наметне, мултикултурализмот се релативно неуспешни. Поточно кажано тешко се прифаќаат. Не само поради тоа што досега ги искусивме само негативните страни на етничките односи кои директно влијаат врз стабилноста на земјата, туку и поради тоа што најчесто тоа што се нуди е фрагментирано или неконзистентно како од историски така и од социокултурен аспект. Од една страна на македонскиот народ, најчесто еднавотвор, му се нуди нешто што со векови го живее. Македонија отсекогаш била мултикултурна. Тоа најчесто се заборава. Првиот проблем што произлегува од политичката агенда е што Македонија сега ни се нуди како бикултурна а не мултикултурна реалност. Од друга страна, како и секогаш, политичарите си донесуваат одлуки за нешто што обичниот народ често и не размислува, а за проблемите што го тангираат никој не придонесува да се разрешат, како што се невработувањето, сиромаштијата, ниската куповна моќ итн. Тоа се проблемите на “постмодерните” граѓани.

Кои се спецификите на нашиот мултикултуризам?

Постојат повеќе размислувања кои велат дека под услови на криза, на нестабилна средина, на економска депривација етничките односи се тие што страдаат меѓу првите. Тогаш вината секогаш ја барате кај другиот. Чиста предрасуда. Можеби е тоа случај и со Македонија. Инструментализацијата на етнополитичката мобилизација е лесно остварлива кога народот е незадоволен од сопствениот живот. Сосема друго е прашањето за постоењето на големата етничка дистанца меѓу Македонците и Албанците. Но со тоа се живее, не е причина за конфликт. Рамковниот договор проектира мултикултурен модел на општество. Но неговата имплементација ќе доживува породилни маки. Покрај интересите во кои било преговори се застапени и емоциите, негативната политичка енергија, па мене не ми се допаѓа ова, тебе она, бескрајни натегања. Важно е да се каже дека колку повеќе општеството има внатрешни разлики, толку повеќе се потребни правила за негово менаџирање. Во западните демократии, оние најефикасните, постојат најмал можен број на правила, на пример во либералните општества. Истовремено, улогата на државата драстично се зголемува во смисла на задоволување на вредностите и интересите на сите, за што се потребни многу пари а пари кај нас нема. Инаку, во светот државите кои официјално го прифатиле мултикултурниот модел на живеење може да се набројат на една рака: Канада, Австралија, Шведска.

Каде ги гледате причините за „балканската посебност“?

На Балканот мултикултурализмот е загубен во фуслотите на извештаите што се испраќаат до Советот на Европа од страна на нациите-држави кои се монокултурни, монолингвални - монодржавни. Еднаш напишав дека отфрлањето на македонската матрица од страна на Албанците е грешка. Системот многу добро може да функционира и преку една квалитетна интеграција на Албанците како што е тоа случај и со другите заедници. За да го видат светлото, Албанците треба да излезат малку од оградата што сами си ја околчуваат, се разбира заедно со своите етнички лидери. Елиминирањето на нееднаквостите, како што постулираат уставните амандмани, процедурите за донесување закони што ги засегнуваат заедниците, поправедната материјална распределба и поголем простор за комуникација е се што ни е потребно. Треба да се сака да се направи нешто. Со сила убавина не бидува. Мислам дека една од најголемите грешки во македонското општество е делењето на децата во училиштата според јазикот, етничноста, доброволната сегрегација, наместо да се поттикнуваат контактите, размената на културни вредности од страна на младите луѓе кои сакаат едно и исто: подобар живот. Парадоксот е што барем градската младина во Македонија слуша иста музика, носи иста облека, сака исти нешта, а никој постојано им вели дека се различни.

Колку научната јавност е консултрана од страна на политичарите во оформувањето на мултикултурната стратегија во државата?

Колку што мене ми е познато, минимални се контактите меѓу политичарите и научната јавност. Не се системски решени. Исклучок се само директните консултантски услуги во некои од државните кабинети. Јас работам во една јавна научна установа и последно што разбрав, е дека во 2003 година Министерството за образование нема да финансира научни проекти поради финансиската ситуација во земјата. Катастрофа. Умот е најскапата инвестиција што ја поседува секоја нормална држава. Оттука тргнува и развојот, технологијата, од човечкиот капитал. Ова ми се чини дека во Македонија не е доволно разбрано. Затоа си патиме додека светот оди напред. Мислам дека спојот меѓу народот и политичарите треба да се оствари преку цивилното општество. Јавноста кај нас, онаа демократската, е во почетен развој. Сепак, во последно време, со развојот на цивилното општество и неговото зајакнување како контролен репер, преку научната, медиумската и експертската јавност, се случуваат некои поместувања. Но тоа засега останува само на ниво на предизвик. За почеток е доволно да се биде слушнат.

Невладиноот сектор треба да помогне во собирањето на нелегалното оружје

ПЕТАР ШКРБИНА

Регионот на југо-источна Европа (Западен Балкан) спаѓа во еден од петте светски региони (Задкавказјето, Колумбискиот, Индонезиско-филипинскиот и Африканскиот регион) со најголемо количество нелегално оружје. Во наведените региони се одвивал или се уште се води вооружен судир врз етничка и религиозна основа, како и судир за остварување на политичките цели. Во еден дел од наведените региони вооружените судири како по правило се водат меѓу официјалните безбедносни органи на државите со паравоените структури, кои пак со својот голем број и квалитет на оружје можат да се сметаат за мали армии, додека дел од судири се одвиваат меѓу ривалски-криминални групи или врз етничка основа.

Проблемот со нелегалното оружје и неговото решавање треба да се подели на две категории. Првата е начинот на решавање на нелегалното оружје кај паравоените организирани структури, а втората е решавање на нелегалното оружје кај поединци, кои им припаѓале на паравоените структури или самоиницијативно се вооружиле. Сите горе наведени констатации во потполно одговараат и се присутни во поширокиот регион околу Македонија (Косово, Албанија, СР Југославија и Бугарија) како и констатацијата дека се уште ниту една од наведените земји не успеала да го реши овој проблем само со носење на законска регулатива.

Со успешно пристапување кон решавање на проблемот со илегалното оружје и одредување на елементи на законската регулатива како и определување на носители за предвидените активности за спроведување на законските регулативи потребно е да се извршат што пореални проценки за вистинската количина со илегалното оружје и нивните извори.

Во светот постојат егзактни методи и критериуми со кои може да се изврши проценка на количините на нелегално оружје.

Основниот критериум се базира врз пронајденото (откриеното) оружје, односно врз основа на активностата на легалните институции на една држава (полиција и војска). Останатите критериуми за откривање се можните извори за снабдување, стабилноста на системот на дадената држава, спремноста и способноста на официјалните органи да ја спречат нелегалната трговија со оружје и набавката на истото. Еден од најважните критериуми е оценката дали во позадината на нелегалната трговија со оружје и неговата набавка лежат политички или криминални цели на некои групи или поединци кои се вооружуваат за создавање на нестабилност во потесен регион или постојат елементи за реализација на геостратежиски цели од некој познат или непознат центар на моќта, кој преку дестабилизација на потесниот или поширокиот регион ги остварува сопствените цели.

Сите наведени основни критериуми имаат цела низа подкритериуми кои, ако посебно се анализираат и откако ќе се одреди значењето на определениот критериум може со проценета грешка од 10 до 20 проценти да се определи количината на нелегалното оружје.

Со примена на горе-наведените критериуми, вкупната проценка на количината на нелегално оружје, кај сите земји во регионот на југо-источна Европа е околу 700 илјади парчиња оружје со калибар до 120 милиметри. Можеме да констатираме дека постои оружје кое спаѓа во групата на мали оружја, до оружје кое спаѓа во формациско оружје на легалните армии. За нашата анализа значајна е проценката дека во Република Македонија има околу 80 илјади парчиња, во покраината Косово околу 240 илјади и во Албанија околу 400 илјади.

Снабдувањето со нелегално оружје во регионот трае интензивно веќе 60 години а кулминацијата ја достигнува во последните 15 години. Можни извори за илегално оружје се следниве:

- Во периодот од 1945 до 1987 година во Македонија се откриени 18 илегални вооружени групи со околу илјада вооружени лица;

- Пред распаѓањето на СФРЈ, ЈНА врз основа на посебен план вооружуваше одредени групи и националности во сите региони на поранешна СФРЈ;

- Со почетокот на вооружените конфликти на просторите на поранешна СФРЈ и со делумното распаѓање на ЈНА во периодот од 1990 до 1995 година, голема количина на оружје премина во рацете на создадените паравоени структури, кај војската на квази државите и поедин-

Демилитаризација на општеството

ците. Се проценува дека од ЈНА во тоа време биле отуѓени околу 300 илјади парчиња оружје;

- Од 1993-1994 доаѓа до нарушување на системот на бугарската армија. Дел од оружјето од овој извор завршил на Косово и Македонија;

- Во 1997 година доаѓа до распаѓање на албанската армија. Еден американски извор констатира дека од албанските армиски складишта се изнесени околу 700 илјади парчиња оружје од кои до денес официјално се вратени само 150 илјади парчиња;

- Од 1997 година е создадена косовска ОВК која во полна формација имала 30 илјади луѓе. Вооружена е од грабнатото оружје на Југословенската Армија, украденото оружје од Албанија и со купено или добиено високо софистицирано оружје од западни извори;

- Се проценува дека македонска ОНА во полн формациски состав имала околу десет илјади луѓе. Изворите за снабдување со оружје на ОНА доаѓаат од Косовско ОВК, купување на истото со парите од дијаспората, директната помош од Запад (според извештаите на странските дописници кои беа во единиците и штабовите на ОНА) и наведените извори од Албанија и Бугарија;

- Се проценува дека вредноста на купеното оружје изнесува неколку десетина милиони долари.

Проблематиката на малото оружје, односно оружјето за пешадиските единици треба да се поврзе со големата количина на минско-експлозивните средства и муниција кои исто така спаѓаат во категоријата на нелегалното оружје со што бројот

Од минатогодишната акција за разоружување „Неопходна жетва“

на нелегалното оружје се зголемува за неколку пати.

Проблемот на нелегалното оружје во регионот е решаван на различни начини. Хрватска донела Закон за предавање на нелегалното оружје под медиумската промоција „Збогум на оружјето“. Во Босна и Херцеговина и Косово, високите претставници на ОН, односно администраторите, донеле Наредба за предавање на нелегалното оружје. Владата на Р. Ал-

банија донела Уредба за предавање на нелегалното оружје. Сите горе наведени закони, уредби и наредби во себе содржат нереално кратки рокови за живната реализација и остри казни одредби. Преодниот период и амнестирањето на лицата кои треба да го предадат оружјето биле кратки. Ниту еден од наведените закони или уредби не ја постигнале саканата цел. Не било законски и официјално предвидено вклучување на други организационски системи од општествен карактер, освен медиумската промоција. Ингеренците во овие активности биле дадени само на официјалните органи (полицијата). Во нашите услови неопходно е добро, детално да се проучи претходно наведената регулатива.

За да може законот да биде реален и да ја постигне саканата цел треба, врз основа на светските искуства од оваа област, да се запазат некои основни критериуми кои биле лимитирачки за успешното спроведување на истиот кај другите средини.

Критериумите би биле следни:

- Рокот за предавање на нелегалното оружје треба да биде оптимален (релативно долг).

- Потребно е да се применат мерки за замена на предаденото оружје со одреден економски стимуланс.

- Казнените одредби не треба да бидат остри освен во случај на тежки инцидентни ситуации (човечки жртви).

- Законот за нелегално оружје треба да ги задоволува меѓународните стандарди и да добие меѓународна поддршка.

- Законот треба да предвиди вклучување на невладини организации или други

Во Македонија постојат околу 80.000 парчиња нелегално оружје

општествени организации како легални и официјални паралелни системи со официјалните органи на државата.

- Во наши услови, поради настаните за време на воено-политичката криза во Македонија и создавањето на партизирани паравоени системи и цела низа недоволно дефинирани заштитни служби, групи, организации или посебни служби внатре во правните субјекти, во законот треба да се предвиди пререгистрација на постојното легално оружје.

- Законот треба да обезбеди посебни буџетски средства за реализација на овие активности.

Невладиниот сектор е незаобиколлив општествен елемент кој треба и мора да се вклучи во оваа активност. Условите кои треба да го задоволат овој сектор, односно, што треба државата да направи во однос на овој сектор е следното:

- При донесување на Законот за предавање на нелегалното оружје, невладиниот сектор (граѓанско општество) треба да изврши силен притисок и да стане официјален партнер при спроведувањето на тие активности;

- Определен дел од невладиниот сектор кој сака и по проценка треба да биде официјален партнер во овој документ, треба да изврши структурни и статутарни дополнувања за ваквата активност;

- Потребно е да се дефинираат паричните средства и нивните извори (странска донација или дел од буџетските средства на државата) како посебен трошок;

- Медиумската промоција да се врши паралелно со официјалните органи на државата и невладиниот сектор.

- Невладиниот сектор треба да оформи сопствен стручен дел за вклучување во оваа активност.

- Невладиниот сектор треба внатре кај себе да создава коалиции кои се подготвени да се вклучат во наведените активности.

Светското искуство покажало дека граѓаните имаат поголема доверба при предавањето на нелегалното оружје спрема невладиниот сектор отколку спрема официјалниот државен сектор (полицијата).

(Авторот е д-р. воен инженер, воен-политички аналитичар)

Повеќе од половина век проблемот на ропството и ропскиот труд останува нерешен

Кога сонот на жената ќе се претвори во кошмар

ТОМИСЛАВ КЕЖАРОВСКИ

Голем број девојки успеваат да ги остварат своите мечтаења и, како што се вели, да ги дофатат своите соншета. Но, за некои сонот се претвора во кошмар. Трговијата со жени е ситуација во која тие се принудени да се prostitутираат преку насилство, измама и корупција. Годишно, според статистички податоци, во целиот свет се тргува со 500 илјади жени и деца, продадени во сопствената земја или во странство. Од овој бизнис, пресметале статистичарите, се остварува годишен приход од околу 8 милијарди евра.

Секоја ситуација кога се продава жената е различна. Честопати, тие се јавуваат на огласите за работа без да знаат дека зад некои од легитимните бизниси, како што најчесто се агенции за фотомодели, туристички агенции, агенции за вработување, веб-сервиси или, пак, разноразни интернационални агенции и здруженија за посредување при брак, стојат криминалци.

Не секогаш, на пример, трговците со луѓе се непознати лица како што најчесто се мисли. Во најголем број случаи жените и децата се продадени од некој што го познаваат, од роднина, од сосед или од пријател.

Трговците се луѓе кои можат да бидат организирани во групи или да работат индивидуално, ветуваат вработување или договорен брак. Тие секогаш нудат позајмица за патните трошоци, визата и работната дозвола која ќе биде вратена со првата заработувачка.

Првите неколку седмици, се чини како по обичај, сè изгледа во ред, а потоа работите се менуваат. Преку суровост и насилство, тепање, изгладнување и силување, жените се принудувани да се prostitутираат. Им се одземаат личните документи, не добиваат надомест за трудот, се препродаваат од еден подведувач на друг. Изолирани од целиот свет, тие се како во затвор. Секоја непослушност или обид за бегство жестоко се казнува со насилство.

Одделни жени и девојки и пред да појдат во странство свесни се дека ќе работат во индустријата на сексот, но не се свесни за неподносливите услови во кои, како по-

обичај, ќе се најдат откако ќе стигнат во ветената земја. Оние што ќе дојдат да работат како еротски танчерки или стриптизети приморани се да се занимаваат и со проституција. Други, пак, се согласни со тоа дека ќе работат како проститутки сè додека не заработат доволно пари за нормално да живеат во нивните земји. Тие ретко ја постигнуваат нивната цел. Исто како и другите, по неколкупати се препродаваат во неколку различни земји или градови да би ги исполниле очекувањата на клиентите и на сопствениците на новите ноќни клубови за нови свежи лица за „свежо месо“, како што тие обично велат. Жените стануваат робови.

Уште во далечната 1948 година, Универзалната декларација за човековите права прокламираше дека „никој не смеа да биде држен во ропство или ропски однос...“. Повеќе од половина век подоцна, проблемот на ропството и ропскиот труд останува нерешен. Уште повеќе, тие односи на ропска потчинетост еволуираа и се развија поддалеку од нивните историски карактеристики како што впрочем се развивале и реалноста на нелегалната миграција и тргувањето со луѓе, воопшто. Она што под терминологијата на „трговија со луѓе“ се разбираше во меѓународните договори и конвенции од раните години на дваесеттиот век, во денешно време дополнително се разви во посебен меѓународен правен режим. Во оваа смисла, Протоколот за превенција, справување и казнување на трговијата со луѓе, особено жени и деца, таканаречен „Anti trafficking Protocol“ претставува најголем развој на меѓународното право. Тука трговијата со луѓе е разгледувана како современа форма на ропство која вклучува многу активности (вработување, транспорт, превоз, кршење и прием на лица), потоа актери во тие активности (по неколку посредници се редовно вклучени во синџирот на трговијата), средства за принуда (страх или употреба на сила или друга форма на закана, киднапирани, застрашување, држење во залуда, злоупотреба на сила) и секако намера односно намена за експлоатација (присилна работа или услуги, ропски или сличен однос и услови, сексуална експлоатација, сервилност).

Според неодамнешна студија на „Times“, годишната бројка на девојчиња кои, редовно, нелегално се префр-

луваат од Источна Европа, од земјите на бившиот комунистички режим, посебно од Советскиот Сојуз, во земјите на Западна Европа и во САД изнесува меѓу 200 и 300 илјади девојки, главно меѓу 15 и 25 години. Годишно се проценува дека околу 500 илјади нелегални мигранти го наоѓаат својот пат во Западна

Европа доаѓајќи преку Западниот Балкан.

Кај овој феномен исклучително индикативна и препознатлива е релацијата на воспоставена зависност од страна на организаторите и криминалците вклучени во трговијата со луѓе, а во однос на жртвите. Имено, зависноста се воспоставува уште на самиот почеток на патешествието на жртвите. Со оглед на растечкиот визен режим на земјите од кои најчесто доаѓаат, за нивното излегување во странство се потребни пасоши и визи. Токму помошта во добивањето на таквите средства или помошта во нелегалното префрлување преку државните граници е првиот чекор во воспоставувањето на таа зависност на идните жртви во однос на „трговците“. Без патни исправи или нерегуларни визи, тие се здобиваат со нелегален статус и престој што ги прави покорни и послушни, сè подлабоко навлегувајќи во поголема зависност.

Трговците со бело робје првенствено ги целат жените и децата кои се западнати во сиромаштија, недоволно и нецелосно образовани, хронично невработени, дискриминирани, со недоволно економски можности и изразени егзистенцијални проблеми во земјите од каде што потекнуваат.

Според сознанијата со кои располага нашето Министерство за внатрешни работи, во Источна Европа постојат два регрутни центра и тоа еден во Кишињев, во Молдавија и другиот во Одеса, Украина. Обично, на нивните локални жени им се нудат патувања во Италија или Грција каде што им е ветена или обезбедена добро платена работа, а се ангажираат како танчерски групи за Грција, Македонија, Турција и Среден Исток. Критериумот на убавина е одлучувачки фактор во однос на тоа дали тие ќе завршат на пазарот во Италија, Турција и Средниот Исток или, пак, во балканскиот регион, за потребите на пазарот во Босна, Косово или Македонија.

Женскиот парламентарен клуб можност пратеничките да профункционираат како група

Родовата машинерија мора да се движи

МАРИЈА КУКА

Промоција на првиот Женски парламентарен клуб во рамките на македонското Собрание се случи на седми март годинава. Овој клуб е дел од проектот на Пактот за стабилност за Југоисточна Европа, проект во којшто покрај Македонија се вклучени и Босна и Херцеговина и Црна Гора. Моментно во македонскиот парламент понежниот пол е претставен со 22 претставнички од пет политички партии, или статистички кажано 18,5 проценти. Само за потсетување. Минатиот состав на Собранието на крајот на својот мандат имаше само 6,7 проценти жени. Очигледно дека тригодишното дејствување на Македонското женско лоби вроди со плод.

„Женскиот парламентарен клуб, којшто е практика и во многу највисоки законодавни домови во Европа, оформен е со цел и парламентарките да профункционираат како група“, вели д-р Елеонора Петрова-Митевска, координаторка на Женскиот парламентарен клуб и пратеничка од редовите на владејачката коалиција. „Како координаторка на Женскиот парламентарен клуб сметам дека пред нас стојат сериозни прашања. Ние нема да дејствуваме само во рамките на проекти зацртани од Пактот за стабилност за Југоисточна Европа. Ние имаме свои задачи и цели.“

Според д-р Петрова-Митевска, треба да се направи баланс во еманципација на жените без оглед на нивната верска припадност и без разлика дали живеат во урбани или рурални средини. „Со едно такво избалансирано дејствување можеме многу да помогнеме за еднаков третман на жените во општеството. Треба жените да бидат самосвесни, да се развива нивната свест за самостојно делување и мислење. На пример, семејното гласање многу зборува за третманот на жената во таа средина воопшто.“

Пред пратеничките е и многу значаен законски проект, а тоа е санкционирањето на трговијата со жени и бе-

Од неодамнешната промоција на Женскиот парламентарен клуб

ло робје. „Со донесувањето на овој закон ќе се направи клучен потег со којшто ќе се регулира односот на правата на жените во однос на човековите права. Ќе се залагаме и за донесување на закони како што се оние кои ги регулираат односите во социјалната сфера, здравствената заштита и заштита на децата“, објаснува Петрова-Митевска.

Членките на невладините организации исто така го поддржуваат формирањето на Женскиот парламентарен клуб. Даниела Димитријевска, програм координатор во невладината организација ЕСЕ вели дека постоењето на женското парламентарно организирање е од големо значење од повеќе причини. „Сметам дека дека во политичкиот живот ќе се покаже потребата на жените од здружување за подобрување на положбата на жените преку предлози амандмани и промените во законите и второ дека ќе и покаже на јавноста дека жените имаат специ-

фични проблеми и потреби и поради тоа потребно е да се здружуваат и да предлагаат политички решенија на одредени проблеми“, вели Димитријевска.

„Ме радува постоењето на Женскиот парламентарен клуб, и дотолку повеќе доколку навистина се покажат првите иницијативи и предлози во Собранието. Оние што ја следат работата на невладините организации знаат дека се изготвени предлог амандмани на повеќе закони кои би требало да се промовираат и изгласаат. Родовата машинерија треба да се покренува и движи, а еден сегмент од истата е и постоењето на овој парламентарен клуб. Доколку тој клуб е отворен за иницијативите на граѓаните и потребите на жените, и покаче разбирање и волја за нивното решавање ќе ја има вистинската улога. Не би сакала да стане затворен елитистички клуб кој не би имал допир со реалноста и потребите на жените“, додава Димитријевска.

ИЗЈАВА

Елеонора Петрова - Митевска

Ние нема да дејствуваме само во рамките на проекти зацртани од Пактот за стабилност за Југоисточна Европа. Ние имаме свои задачи и цели.

Даниела Димитријевска

Не би сакала Женскиот парламентарен клуб да стане затворен елитистички клуб кој не би имал допир со реалноста и потребите на жените

Билјана Бејкова, новинарка и НВО активистка

Политика која ќе одговори на потребите на двата рода

„Идејата за формирање на Женскиот парламентарен клуб е секако за поздравување. Но, она што е суштински најважно е содржината со која ќе се исполни тој клуб и ефектите што ќе се постигнат со неговото функционирање“, вели Билјана Бејкова, новинарка и НВО активистка.

„Јас како долгогодишна НВО активистка на овој клуб гледам како на можност за пролабочување на соработката меѓу женските невладини организации и жените во политиката и тоа преку конкретни активности кои ќе водат кон родово димензионирање на законската регулатива, но и на политиката воопшто. Јасно е дека женските НВО имаат своја агенда, како впрочем и парламентарките. Но взаемната поддршка и соработка е исклучително потребна.“

Според Бејкова потребно е да се работи на што поголемо и поактивно учество на мажите - парламентарци во овој клуб, од една едноставна причина - промените во општеството ги допираат и двата рода подеднакво. „Редифинирањето на позицијата на жените во општеството неминовно води кон процес

Се надевам дека мажите кои досега ги поддржуваа иницијативите за поголемо учество на жените во политиката нема да се предомислат и да се уплашат од конкуренцијата

сот на редифинирање на општествената позиција на мажите. Или уште поконкретно, само преку партнерството меѓу жените и мажите може да се постигне родовата еднаквост.“

„Оттаму, се надевам дека мажите кои досега ги поддржуваа иницијативите за поголемо учество на жените во политиката нема да се предомислат и да се уплашат од конкуренцијата. Зашто само вистинската конкуренција води кон квалитет. А нам, во Македонија ни е потребна токму квалитетна и одговорна политика која ќе одговори на потребите и интересите на нејзините граѓани - мажи и жени, секако“, објаснува Бејкова.

ИЗДАНИЕ

Институтот отворено општество

Зајакнување на општествената позиција на жените

Институтот отворено општество Македонија, денеска ја издаде брошурата „Зајакнување на општествената позиција на жените“, посветена на досегашните активности на Програмата за жени, во насока на промоција и поддршка на јакнењето на политичката и општествената улога на жените, како суштински аспект на развојот на граѓанското општество.

Оваа брошура ги документира најзначајните проектни активности на женските невладини организации кои имаат за цел: промовирање на жените како рамноправни партнери во процесот на донесување одлуки; градење на капацитетите на женските НВО; поттикнување дијалог и тесна соработка меѓу женските групи; поттикнување за поголемо вклучување на женските групи во регионалните иницијативи; промовирање на родовите студии како академска дисциплина.

Лилјана Поповска, потпретседателка на Собранието и координаторка на Македонско женско лоби

Женскиот парламентарен клуб беше промовиран пред дваесетина дена. Што всушност претставува овој парламентарен клуб и која е неговата цел?

Клубот ги претставува сите жени пратенички кои ќе можат да работат на заеднички проекти. Овој клуб беше замислен уште од првите стратешки одредби на Македонското женско лоби заради јакнењето на позицијата на жените во парламентот. За таа цел беше побарана и поддршка од Пактот за стабилност, па така станавме дел од регионалниот проект во кој освен Македонија се вклучени и Босна и Херцеговина, како и Црна Гора. Македонија е одредена за регионален координатор како земја што досега има најдобри резултати на планот на бројот на жените во највисокиот законодавен дом. Обезбедена е политичка поддршка која ќе трае три години, доволен период за да може парламентарниот клуб да фати корен, а потоа да продолжи самостојно да функционира. Инаку, во моментот преку проектот се обезбедува дополнителна опрема, едукација на парламентарките за настапување во јавноста, и можноста за соработка со колежките од највисоките законодавни домови од другите земји.

Постои ли опасност да се појават проблеми во функционирањето на клубот поради различната партиска припадност на членките?

Ќе соработуваме таму каде што има заедничка основа, каде што ќе се разбереме и тогаш кога сметаме дека ќе одработиме некој проект што е за добро на сите граѓани на Македонија, каде што работи и во која верува. Соработката меѓу жени од различни партии не значи напуштање на една опција или предавство на партијата, туку тоа само значи дека ќе најдеме некои спојни точки кои што не поврзуваат, а којшто немаат никаква допирна точка со нашата идеолошка матрица. Верувам дека за наши проекти ќе добиеме поддршка и од нашите машки колеги затоа што самата природа на тие проекти

Парламентарките треба да го пронајдат она што ги спојува

би била од најширок интерес. Морам да нагласам дека соработката меѓу пратеничките трае подолго време. Речиси сите парламентарки, директно или индиректно беа вклучени и во работата на женското движење, додека Елеонора Петрова-Митевска, Теута Арифи и јас бевме директно вклучени во Македонското женско лоби, што значи дека сите досегашни кампањи на Македонското женско лоби сме ги спровеле заедно. Најголемиот број жени се веќе доста едуцирани и сензитивирани во овој поглед, така што во основа го чувствуваат она што е духот на заедништвото како жени. И она што секако е најбитно - одговорност пред електоратот.

Како реагираат колегите во Собранието на Женскиот парламентарен клуб?

Можеби вие како надворешни набљудувачи можете тоа подобро да го забележите. Реакциите на кои што јас сум била сведок делуваат благонаклоно, меѓутоа дали тоа е така навистина или не, сепак, би требало нив да ги прашате.

Дали се планира меѓународна соработка и размена на искуствата со парламентарките од другите земји?

Кога станува збор за женски парламентарни клубови во светот ние имаме одредени сознанија и знаеме дека има добри и помалку добри примери. Токму овој наш клуб ќе биде можност ние поизворно да се запознаеме и со работата на вакви клубови и она што е позитивно да се обидеме да го примениме кај нас. Се подразбира дека ќе имаме и некои сосема наши автентични ставови и одредби.

Што станува со соработката со невладиниот сектор?

Таа продолжува и се збогатува, треба само да се доусовршат модусите на соработката. Постои голем одзив на сето она што се случува околу жените и за рамноправноста на половите. Јасна е потребата од обезбедувањето на половата еднаквост како можност за еден поубав живот во целина во државата. Не само да се гледа низ бројки, бројките се само индикатор, показател којшто мора да го имаме и да го следиме за да знаеме каде сме на патот. Бројките самите по себе не се цел, крајна цел е квалитетот на живеењето што треба да произлезе врз база на тие бројки. (М. К.)

Дебата: Одговорноста на носителите на јавни функции

Јавноста мора да ги контролира функционерите

СВЕТЛАНА ПИНЕВА

Актуелните тенденции за поведување на постапки за утврдување на злоупотребите и санкционирање на поранешни носители на јавни функции за кои постојат индикации за злоупотреба на должноста е охрабрувачки сигнал за почеток на воспоставување на пракса на владеење на правото и функционирање на правната држава. Недостигот на стручност, ефикасност и несоодветно користење на човечките и материјалните ресурси всадува систем на неодговорност. Функционирањето на правната држава и соодветната примена на законите е услов без кој не се може. Како впрочем што не се може и без изграден систем на взаемна контрола и баланс како основен индикатор на кој се темели институцијата „одговорност“, не заборавајќи го чувството на лична одговорност кое треба да се зацементира во менталната структура на граѓаните во земјава и пред сè, на носителите на јавни функции. Ова е заклучокот од неодамнешната дебата на тема „Одговорноста на носителите на јавни функции“, во организација на Коалицијата „Граѓани за граѓаните“.

Функционерите не доаѓаат на вакви дебати бидејќи сметаат дека власта е дадена засекогаш и како последица на тоа настапува процесот на оттуѓување односно отсуство на комуникација со граѓаните, смета Андреас Клајн, од фондацијата Конрад Аденауер. Додека Мето Јовановски, поранешен претседател на Хелсиншкиот комитет за човекови права, вели дека проблемот е во недоконституираната држава, нефункционирањето на ин-

ституциите на системот, а најмногу во отсуството на епилот и судска разврска на бројните афери.

„Коренот на проблемот е во меѓузависноста на актерите во постапката: политичка, етничка, роднинска, пријателска. Решението го гледам единствено во соодветната примена на законите, а дури потоа може да зборуваме за одговорност на носителите на јавни функции и евентуално нивно санкционирање.“ истакна Суад Мисни од Информативниот центар за граѓанско општество. А, пак, за Назми Малиќи, претставник она Асоцијацијата на албански интелектуалци не е доволно само санкционирањето на функционерите од минатата власт, туку секоја власт треба да расчисти самата со себе односно со својата внатрешна структура, доколку сака да делува превентивно.

Панде Лазаревски, од ИСППИ наг-

Функционирањето на правната држава - основен услов за институцијата „одговорност“

ласи дека гледано од призмата на професионализмот, треба да се води грижа за знаењето, стручноста, вештините и капацитет на јавните функционери и констатира: „Потребни се механизми на взаемна контрола и баланс. Потребна е спрега од сите чинители на граѓанското општество (медиуми, НВО, граѓани) кои ќе ја следат работата на носителите на јавни функции.“ (Граѓани за граѓаните, www.c4c.org.mk)

КАМПАЊА

Стоп на насилството врз жените

Со добротворна аукција во хотелот „Холидеј ин“ во Скопје денеска во Македонија ќе се одбележи V-day - денот на светската кампања против насилството врз жените и девојките. Аукцијата ќе почне во 18.30 часот со свечен прием, а водителка ќе биде Искра Џамбазова. Организатори се Шелтер центарот (Прифатилиште за жени и деца жртви на насилство), како и организациите „Отворена порта“ (Ла страда) и „Жена за жена“. Финансиската поддршка е на „Квина тил Квина“, „Сида“, ОБСЕ, „V-day“ и на хотелот „Холидеј ин“.

V-day е глобално движење кое се организира во многу земји во светот за да се стави крај на насилството врз жената. Бројката на жени и девојки жртви на насилство е алармантна, а последиците од тоа влијаат негативно на психичката состојба на жената, семејните односи, воспитувањето на децата како и на самото општество. V-day мисијата е едноставна - насилството да престане. (М. К.)

ПРОМОЦИЈА

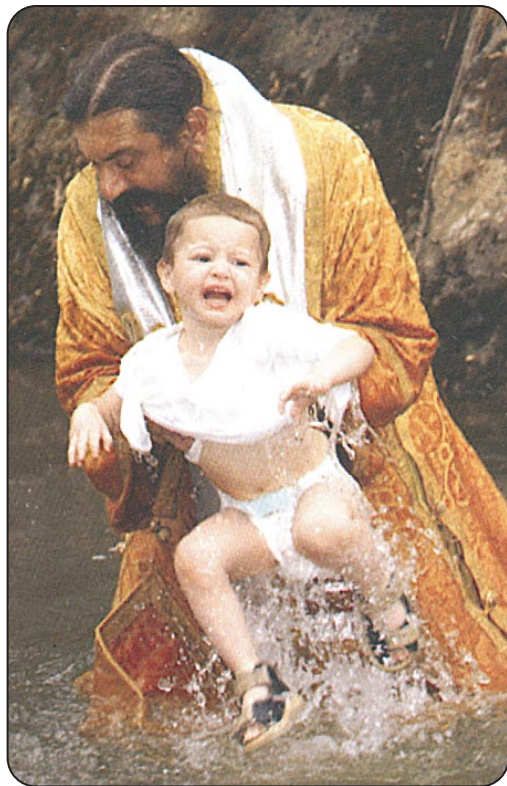
Зошто само 18,3 отсто ?

Женскиот избран прес-центар, на родовата Единица за документирање и информирање, денеска, во Клубот на пратениците, со почеток во 10 часот, ќе организира работна промоција на брошурата: „Зошто само 18,3%?“. Брошурата објавена на три јазици (македонски, албански и англиски), а финансиски поддржана од Швајцарската програма за развој и соработка, ги обединува предизборните активности на Женскиот избран прес-центар, во соработка со женските невладини организации во државава.

Имајќи ги предвид резултатите, огромниот придонес на невладините организации за спроведувањето фер и демократски избори, како и зголеменото учество на жените во парламентот, потребата од документирање на Изборите 2002 и активностите на Женскиот избран прес-центар, сметаат неговите креатори, е недвосмислена. Денешната промоција ќе биде збогатена и со тркалезна маса на која ќе се разговара за предизвиците и приоритетите на жените во Македонија меѓу изборите.

Втора годишна изложба на фоторепортерите на Македонија

Приближување до светските стандарди за новинска фотографија

Гран-при Живко Јаневски за „Крштевање во реката Треска“ на фото репортерот на Дневник Чедомир Ненковиќ

Втора награда за Андреј Гиновски од неделникот Актуел за фотографијата „Комити“

Трета награда за „Предизборен фер-плеј“ на Горѓи Личовски од Вест

тограф, но овој пат на фоторепортерот на Дневник, Чедомир Ненковиќ за фотографијата под наслов „Крштевање во реката Треска“. Втората и третата награда ја добија Андреј Гиновски

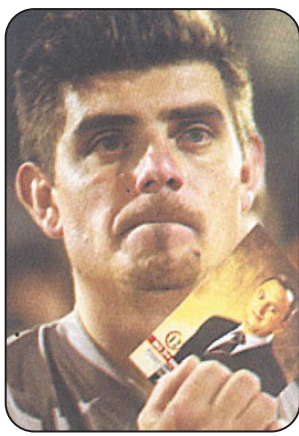
Диплома добија: Влатко Перковски-МИА, Маја Јаневска-Дневник, Борис Градановски-Вест

од Актуел и Горѓи Личовски од Вест за фотографиите „Комити“ и „Предизборен фер-плеј“. Со три дипломи е наградено учеството на Борис Градановски - Вест, Маја Јаневска -Дневник и Влатко Перковски - МИА.

Во изложбениот простор на галеријата може да се долови визуелниот пресек на настаните од минатата година, претставени низ 200 фотографии од 40 автори од Македонија, меѓу кои се и грчкиот фоторепортер Александрос Сатаматиу и американката Керол Чо, која моментално работи како фоторепортер и колумнист во магазинот „Фо-

КАТЕРИНА БОГОВЕВА

Во Уметничката галерија - „Скопје“ (Даут пашин амам), неделавна е отворена Втората годишна изложба на фоторепортерите, организирана од страна на Здружението на фоторепортерите и Македонскиот институт за медиуми. Здружението, чија што цел е афирмација, презентација но и заштита на фоторепортерското творештво, по втор пат ја додели наградата „Гран При Живко Јаневски“, која го носи името на истакнатиот македонски фоторепортер и уметнички фо-

рум“. Жирито кое го сочинуваа новинарите Зоран Бојаровски и Небојша Јаконов и фотографот Драган Тодоровски, осврнувајќи се на вредноста на селектираниот материјал кој содржел 739 пристигнати фотографии, меѓу другото ќе потенцираат дека фотографиите генерално го отсликуваат евидентниот напредок на овој важен сегмент на македонската журналистичка сцена. И тоа, како во поглед на сè поголемата бројност на луѓето што професионално се ангажирани како фоторепортери, така и од аспект на се поголемиот квалитет кој, како што е констатирано, во последните десетина години полска но сигурно не доближува до професионалните стандарди на новинската фотографија што постојат во земјите со многу подолга журналистичка традиција од нашата. Првиот човек на Здружението на фоторепортерите Стеван Десоски, најавува дека годинава фоторепортерите ќе бидат повеќе присутни во јавноста преку свои изложби не само во Скопје, туку и во другите градови во Македонија.

Мокта е во народот

Зеднички проект на:

Центар за развој на медиуми и „Утрински весник“

Финансиски поддржан од:

Институт Отворено Општество – Македонија

Излегува секој последен четврток во месецот

Уредуваат:

Роберто Беличанец, Гордана Дувњак, Билјана Бејкова

Графичко уредување

Игор Перчуклиевски

e-маил: infocentar@sonet.com.mk